

Mogu li osobine ličnosti i emocionalne kompetencije biti prediktori važnosti kvalitete života i zadovoljstva kvalitetom života?

Ljerka Hajncl¹, Dario Vučenović²

1 Pravni fakultet Osijek, Radićeva 13, 31000 Osijek

2 Fakultet Hrvatskih studija, Borongajska 83d, 10000 Zagreb

Sažetak: Cilj je ovog istraživanja bio ispitati doprinos pet osobina ličnosti i emocionalnih kompetencija u objašnjenju varijance važnosti i zadovoljstva kvalitetom života. Polazeći od Cumminsove teorije subjektivne dobrobiti, pretpostavilo se da subjektivni doživljaj zadovoljstva životom pojedinca može biti određen njegovim emocionalnim kompetencijama i osobinama ličnosti. Na uzorku od 144 studenta u dobi 19-34 godine, ispitivane su temeljne dimenzije ličnosti, emocionalne kompetencije te važnost i zadovoljstvo kvalitetom života. Ovisno o kriteriju, osobine ličnosti uspješno su predvidjele kvalitetu života, dok je skupina emocionalnih kompetencija prediktivnija za važnost kvalitete života nego za zadovoljstvo kvalitetom života. Buduća istraživanja trebala bi, osim dimenzija ličnosti, uključiti i druge okolinske i objektivne varijable koje prema teoriji osnovne razine sreće utječu na kvalitetu i zadovoljstvo životom.

Cljučne riječi: emocionalne kompetencije, osobine ličnosti, kvaliteta života

Uvod

Ljudska težnja k sreći spada u područje pozitivne psihologije, a operacionalizira se kao subjektivna dobrobit (Rijavec i sur., 2008). Zadovoljstvo životom odnosi se na globalnu evaluaciju osobnoga života i smatra se kognitivnom komponentom subjektivne dobrobiti (Penezić, 2006). Diener (2000) navodi da je subjektivna dobrobit multidimenzionalna kognitivna procjena emocija i zadovoljstva životom općenito te u pojedinim životnim područji-

ma. Cumminsova homeostatska teorija (2003) pretpostavlja kako svaki pojedinac ima skupinu psiholoških atributa koji određuju subjektivnu dobrobit, dok Headeyeva (2008) teorija osnovne razine sreće naglašava kako i drugi objektivni faktori utječu na kvalitetu života.

Prema Cumminsu (2003), subjektivna dobrobit je kontinuum samoprocjene od zadovoljstva do nezadovoljstva određenim domenama života, određena skupinom psiholoških atributa koji se najčešće povezuju s osobinama ličnosti (Kokko i sur., 2013) i emocionalnim

obilježjima pojedinca (Hajncel i sur., 2008; Eui Kyung i Danbi, 2021). Istraživači emocionalne inteligencije zagovaraju stav da ona doprinosi psihološkoj dobrobiti (Mayer i sur., 2004), stoga bi emocionalne kompetencije i osobine ličnosti trebale biti važni prediktori subjektivne dobrobiti (McCrae i sur., 2000). Gutierrez i suradnici (2004) navode da su ekstraverzija, emocionalna stabilnost i savjesnost najvažniji prediktori subjektivne dobrobiti. Penezić i suradnici (2013) dokazali su kako otvorenost za iskustva može biti važan faktor. Ti podaci potvrđeni su u različitim kulturama (Hajncel i Takšić, 2008; Takšić i Mohorić, 2008). Emocionalne kompetencije važne su za različite domene subjektivne dobrobiti i zadovoljstva životom (Hajncel, 2009) a njihova važnost varira sukladno dobi osobe. Zadovoljstvo budućim životom najveće je kod mlađih adolescenata (Penezić, 2006), a Veenhoven i suradnici (2003) su utvrdili da je razina kvalitete života niža kod studenata nego u općoj populaciji. Stoga je cilj ovog istraživanja utvrditi povezanosti emocionalne inteligencije, subjektivne dobrobiti i osobina ličnosti studenata.

Metoda

Sudionici

Sudionici ovog istraživanja bili su studenti preddiplomskog studija psihologije u Osijeku, od toga 92% bilo je ženskog spola i 8% muškog spola. Prosječna dob svih sudionika bila je 21,64 godine (SD = 2,10).

Instrumenti

Korišteni su NEO-FFI (Costa i McCrae, 2005; Matešić, 2019) inventar za ispitivanje pet glavnih dimenzija ličnosti; Upitnik emocionalnih kompetencija ili UEK-45 (Takšić, 2002),

koji mjeri sposobnost uočavanja i razumijevanja emocija, sposobnost izražavanja i imenovanja emocija i sposobnost upravljanja emocijama te Sveobuhvatna skala kvalitete života za odrasle (Cummins, 1997) za subjektivnu procjenu važnosti kvalitete života i zadovoljstva kvalitetom života u sedam domena.

Postupak

Mjerenje je provedeno na uzorku od 144 studenta psihologije na Filozofskom fakultetu u Osijeku; ukupno 3 generacije studenata. Studenti treće godine odabrani su pod pretpostavkom da bi mlađi studenti mogli imati više teškoća u prilagodbi na studij i stoga nižu kvalitetu života (Strayhorn, 2007). Upitnici su primijenjeni u obliku papir-olovka. Sudionicima je anonimnost zajamčena te su istraživanju pristupili dobrovoljno, koristeći šifru umjesto osobnih podataka.

Rezultati

Deskriptivni podaci istraživanja prikazani su u Tablici 1. Sve mjerene varijable pokazuju zadovoljavajuću unutarnju pouzdanost i raspršenje.

Povezanost varijabli vidljiva je u Tablici 2. Primjerice, ekstraverzija je povezana s emocionalnim kompetencijama, a samo se otvorenost za nova iskustva pokazala značajno povezano s procjenama važnosti pojedinih domena subjektivne dobrobiti. Upravljanje emocijama varira sukladno s obje kriterijske varijable; izražavanje emocija samo s procjenama zadovoljstva, a percepcija emocija ni s jednom dimenzijom kvalitete života.

Sljedeći korak bio je utvrditi koji prediktori samostalno doprinose objašnjenju varijance dva odabrana kriterija: važnosti kvalitete života i zadovoljstva kvalitetom života.

Tablica 1. Deskriptivni podaci i koeficijenti pouzdanosti za sve varijable ($N = 144$)

Varijable	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max	α
Emocionalna stabilnost	19,77	9,36	3	44	0,70
Ekstraverzija	31,59	6,87	12	45	0,75
Otvorenost	28,44	6,91	12	57	0,75
Ugodnost	30,73	5,02	19	41	0,74
Savjesnost	32,88	7,13	12	46	0,63
UEK – Percepcija emocija	54,96	7,00	36	97	0,71
UEK – Izražavanje emocija	52,35	6,72	31	67	0,86
UEK – Upravljanje emocijama	60,59	5,95	38	74	0,74
UEK ukupni rezultat	167,91	14,81	128	210	0,84
Važnost kvalitete života	60,90	4,69	41	69	0,70
Zadovoljstvo kvalitetom života	57,07	7,04	22	70	0,80

Tablica 2. Interkorelacije varijabli u istraživanju i korelacija s kriterijima ($N = 144$)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
1. ES											
2. E	-0,23**										
3. O	0,03	0,02									
4. U	-0,19*	0,32**	-0,06								
5. S	-0,38**	0,01	0,10	0,20							
6. UEK-PE	-0,08	0,26**	0,21*	0,11	0,07						
7. UEK-IE	-0,14	0,22*	0,10	0,18*	0,20*	0,40**					
8. UEK-UE	-0,21*	0,46**	0,11	0,41**	0,27**	0,24**	0,34**				
9. UEK total	-0,18*	0,39**	0,18	0,29**	0,23**	0,74**	0,80**	0,68**			
10. QOL _v	-0,02	0,13	-0,19*	-0,04	0,11	0,02	0,17	0,19*	0,20*		
11. QOL _z	-0,17*	0,40**	-0,23**	0,24**	0,09	-0,07	0,20**	0,24**	0,17*	0,18*	

Napomena: ES – emocionalna stabilnost, E – ekstraverzija, O – otvorenost za iskustva, U – ugodnost, S – savjesnost, UEK-PE – percepcija emocija, UEK-IE – izražavanje emocija, UEK-UE – upravljanje emocijama; QOL_v – važnost životnih domena, QOL_z – zadovoljstvo životnim domenama; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

Tablica 3. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za domene važnosti i zadovoljstva kao kriterijskih varijabli ($N = 144$)

Prediktori	Važnost			Zadovoljstvo		
	β	R^2	ΔR^2	β	R^2	ΔR^2
1. korak						
Osobine ličnosti		0,13**			0,25**	
Emocionalna stabilnost	0,08			-0,03		
Ekstraverzija	0,20*			0,36**		
Otvorenost	-0,25**			-0,23**		
Ugodnost	-0,20*			0,13		
Savjesnost	0,24**			0,04		
2. korak						
Emocionalna stabilnost	0,08			-0,03		
Ekstraverzija	0,12			0,36**		
Otvorenost	-0,26**			-0,21**		
Ugodnost	-0,27**			0,11		
Savjesnost	0,19*			0,01		
Emocionalne kompetencije		0,18**	0,04*		0,28**	0,03
Percepcija emocija	0,05			-0,19*		
Izražavanje emocija	0,06			0,12		
Upravljanje emocijama	0,24*			0,07		

Napomena: β – beta koeficijent, R^2 – koeficijent multiple determinacije, ΔR^2 – promijenjeni koeficijent determinacije, * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Iz Tablice 3 možemo zaključiti kako su odabrani skupovi prediktora zaslužni za 18% varijance kriterija važnosti kvalitete života, pri čemu jedino emocionalna stabilnost nije značajni prediktor u prvom koraku, dok je upravljanje emocijama jedini značajni prediktor u drugom koraku. Kada je kao kriterijska varijabla odabrano zadovoljstvo životom, postotak objašnjene varijance je veći (28%), a ključni prediktori su otvorenost i ekstraverzija.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati prediktivnost temeljnih osobina ličnosti i emocionalnih kompetencija za mjere važnosti kvalitete života i zadovoljstva kvalitetom života. Rezultati su djelomično očekivani, a odabrani prediktori značajni, naročito kod procjena zadovoljstva kvalitetom života.

Osobine ličnosti kao odrednice zadovoljstva kvalitetom života i važnosti kvalitete života

Prema postavkama Cumminsove homeostatske teorije i dosada provedenim istraživanjima, očekivalo se da osobine ličnosti budu značajni prediktori subjektivne dobrobiti. U većini istraživanja ekstraverzija se pokazuje ključnim faktorom. Ekstraverti su aktivni, razgovorljivi i optimistični (Costa i McCrea, 1985) te potiču socijalne interakcije koje se mogu povezati s višim razinama subjektivnog zadovoljstva životom. Emocionalna stabilnost sastavni je dio afektivne subjektivne dobrobiti, zbog čega nije značajno predviđela kognitivne procjene zadovoljstva životom. Otvorenost je negativno povezana s oba kriterija. Moguće da studenti koji su skloniji promjenama, neizvjesnosti i promišljanju o ljudskoj prirodi, više promišljaju o prostoru za napredak, što može stvoriti nezadovoljstvo pojedinim životnim domenama kako bi se motivirali na postizanje ciljeva. Savjesnost kao pojedinačna varijabla u skupini osobina ličnosti značajna je za kriterij važnosti, ali ne i za zadovoljstvo životom. Savjesnost određuje sklonost pojedinca disciplini i visokim osobnim standardima te može utjecati na odabir osobnih vrijednosti kao što su zdravlje ili zajednica. Ugodnost je također negativno statistički značajno povezana s obje kriterijske skale, tj. ugodniji studenti su ujedno manje zadovoljni kvalitetom života. Moguće da ugodniji studenti iskazuju manje asertivnosti i više altruističnog ponašanja, zbog čega mogu propustiti ostvariti osobne ciljeve ili narušiti sliku o sebi.

Odnos emocionalnih kompetencija i subjektivne dobrobiti

Emocionalna je inteligencija od početka zastupljena u pozitivnoj psihologiji zbog povezanosti sa zadovoljstvom životom (Takšić i

sur., 2006). Procesiranje emocionalnog iskustva uključuje sposobnosti i osobine ličnosti te je njihova kombinacija važna za mogućnost predviđanja stvarnih životnih ishoda (McCrae i sur., 2000). Takšić i suradnici (2009) dokazali su kako emocionalne kompetencije imaju diferencijalnu vrijednost iako dijele dio varijance s osobinama ličnosti. Emocionalne kompetencije dobro predviđaju afektivnu komponentu zadovoljstva životom (Siegling i sur., 2015; Guerra-Bustamante, 2019), što objašnjava nedosljednost rezultata ovisno o korištenim instrumentima.

Prednosti, ograničenja i preporuke za daljnja istraživanja

Dobivene rezultate nije moguće generalizirati jer su dobiveni na malom, homogenom uzorku studenata. Žene su generalno zadovoljnije kvalitetom života (Pauletti i sur., 2017) te zastupljenije na studiju psihologije. Istraživački nacrt potrebno je replicirati koristeći testove emocionalnih vještina i nastaviti razvijati mjere afektivne subjektivne dobrobiti. Također, potrebno je dodatno istražiti strukturu životnih područja kojima je pojedinac (ne)zadovoljan te ih povezati sa psihološkim atributima. Headey i suradnici (2013) predlažu da se usto istraži uloga izbora životnih ciljeva kao jednako vrijedna i važna za zadovoljstvo kvalitetom života.

Zaključak

Procesiranje emocionalnog iskustva podrazumijeva uključenost osobina ličnosti i sposobnosti koje povezujemo s konkretnim životnim ishodima. Rezultati ovog istraživanja podržavaju početnu hipotezu iz teorije osnovne razine sreće, prema kojoj su osobine ličnosti značajan prediktor subjektivne dobrobiti koja je operacionalizirana kao kognitivna

procjena važnosti kvalitete života i zadovoljstva kvalitetom života. Samostalni doprinos emocionalnih kompetencija vrijedan je nalaz ovog istraživanja na specifičnoj populaciji studenata. U budućim istraživanjima potrebno je u početni model dodati objektivne varijable te varijable izbora životnih ciljeva.

Literatura

- Costa, P. T. i McCrae, R. R. (2005). *NEO petfaktorski inventar – NEO-FFI. Priručnik*. Naklada Slap.
- Cummins, R. A. (1997). *Comprehensive Quality of Life Scale–Adult (ComQol–A5) (5th ed.)*, Manual, School of Psychology, Deakin University.
- Cummins, R. A. (2003). Normative Life Satisfaction: Measurement Issues and a Homeostatic Model. *Social Indicators Research* 64, 225–256. <https://doi.org/10.1023/A:1024712527648>
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.34>.
- Eui Kyung, K. i Danbi, C. (2021). Universal social, emotional, and behavioral strength and risk screening: Relative predictive validity for students' subjective well-being in schools. *School Psychology Review*, <https://doi.org/10.1080/2372966X.2020.1855062>
- Guerra-Bustamante, J., León-del-Barco, B., Yuste-Tosina, R., López-Ramos, V. M., Mendo-Lázaro, S. (2019). Emotional intelligence and psychological well-being in adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(10), 1720. <https://doi.org/10.3390/ijerph16101720>
- Gutiérrez, J. L. G., Jimenez, B. M., Hernandez, E. G., Puente, C. P. (2004). Personality and subjective well-being: Big five correlates and demographic variable. *Personality and Individual Differences*, 38, 1561–1569. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.09.015>
- Hajncel, Lj., Takšić, V., Kuprešak, T. (2008). The role of emotional intelligence in various domains of well-being, 4th. European Conference on Positive Psychology, 1- 4. July 2008. Rijeka. The book of Abstracts. <https://www.bib.irb.hr/449380>.
- Hajncel, Lj. (2009). *Uloga emocionalne inteligencije u procjeni psihološke dobrobiti*. U (R. Đokić i sur.). Zbornik radova 1. Kongresa psihologa Bosne i Hercegovine s međunarodnim učešćem, 29- 31. siječanj, 2009. (str. 144-147). Društvo psihologa u Federaciji Bosne i Hercegovine i Društvo psihologa Republike Srpske.
- Headey, B. (2008). Life goals matter to happiness: A revision of Set-Point theory. *Social Indicators Research*, 86(2), 213-231. <https://doi.org/10.1007/S11205-007-9138-4>
- Headey, B., Muffels, R. i Wagner, G. G. (2013). Choices which change life satisfaction: Similar results for Australia, Britain and Germany. *Social Indicators Research*, 112, 725-748. <https://doi.org/10.1007/s11205-012-0079-8>
- Kokko, K., Tolvanen, A., Pulkkinen, L. (2013). Associations between personality traits and psychological well-being across time in middle adulthood, *Journal of Research in Personality*, 47, 6, 748-756 doi: <https://dx.doi.org/10.1016/j.jrp.2013.07.002>
- Matešić, K. (2019). *Revidirane hrvatske norme za NEO-FFI Inventar – Dodatak Priručniku za Revidirani NEO inventar ličnosti i NEO petofaktorski inventar*. Naklada Slap.
- Mayer J. D., Salovey, P., Caruso, D. (2004). Emotional Intelligence: The Theory, Finding, and Implications, *Psychological Inquiry*, 15, 3, 197–215. <https://www.jstor.org/stable/20447229>
- McCrae, R. R., Costa, P. T., Ostendorf, F., Angleitner, A., Hriebckova, M., Avia, M. D., Sanz, J., Sanchez-Bernardos, M. L., Kusdil, E. M., Woodfield, R., Saunders, P. R. i Smith, P. B. (2000). Nature over nurture: temperament, personality, and life span development. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 173-86. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.1.173>
- Mohorić, T. i Takšić, V. (2016). DIF analiza Upitnika emocionalne kompetentnosti Mantel-Haenszel metodom: kros-kulturalna usporedba. *XX. Dani psihologije u Zadru - Sažetci priopćenja*, str. 101-101. Sveučilište u Zadru.
- Pauletti, R. E., Menon, M., Cooper, P. J., Aults, C. D., i Perry, D. G. (2017). Psychological androgyny and children's mental health: A new look with new measures. *Sex Roles*, 76(11–12), 705–718. <https://doi.org/10.1007/s11199-016-0627-9>

- Penezić, Z. (2006). Zadovoljstvo životom u adolescentnoj i odrasloj dobi. *Društvena istraživanja*, 15, 4-5, 84-85. <https://hrcak.srce.hr/10864>
- Penezić, Z., Slišković, A. i Kevrić, D. (2013). Neki korelati zadovoljstvom života kod pomoraca. *Suvremena psihologija*, 16, 1, 83-93. <https://hrcak.srce.hr/111644>
- Rijavec, M., Miljković, D. i Brdar, I. (2008). *Pozitivna psihologija*. IEP-D2.
- Siegling, A. B., Vesely, A. K., Petrides, K. V., Saklofske, D. H. (2015). Incremental Validity of the Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Short Form. *Journal of Personality Assessment*, 97, 5, 1-11. <https://doi.org/10.1080/00223891.2015.1013219>
- Strayhorn, T. L. (2007). Factors influencing the academic achievement of First-generation college students *Journal of Student Affairs Research and Practice*, 43, 1278-1307. <https://doi.org/10.2202/0027-6014-1724>
- Takšić, V. (2002). Upitnici emocionalne inteligencije (kompetentnosti) UEK. U: K. Lacković Grgin, A. Proroković, V. Čubela, & Z. Penezić (Ur.), *Zbirka psiholoških skala i upitnika* (str. 27-41). Filozofski fakultet u Zadru.
- Takšić, V, Mohorić, M., Munjas, R. (2006). Emocionalna inteligencija: teorija, operacionalizacija, primjena i povezanost s pozitivnom psihologijom. *Društvena istraživanja*, 15 4-5, 84-85. <https://hrcak.srce.hr/10875>
- Takšić, V, Mohorić, T., Duran, M. (2009). Emotional skills and competence questionnaire (ESCQ) as a self-report measure of emotional intelligence. *Psihološka obzorja*, 18, 3, 7-21.
- Takšić, V., Mohorić, T., i Holmström, S. (2018). Cross-cultural studies of trait emotional intelligence using the Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ). U M. del Carmen Pérez Fuentes, M. del Mar Molero Jurado, & J. J. Gázquez Linares (Ur.), *Emotional intelligence: Perceptions, interpretations and attitudes* (str. 29-64). Nova Science Publishers, Inc. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:um:u:diva-152086>

Can Personality Traits and Emotional Competences Predict Importance and Satisfaction with Life?

Abstract: This research aimed to examine the contribution of five personality traits and emotional competencies in explaining the variance of importance and satisfaction with the quality of life. From Cummins' theory of subjective well-being, it was assumed that emotional competencies and personality traits could determine an individual's subjective experience of life satisfaction. Based on 144 undergraduate students aged 19-34, the basic dimensions of personality, emotional competence, and importance and satisfaction with the quality of life were examined. Depending on the criterion, personality traits successfully predicted quality of life, while the set of emotional competencies was more predictive of importance than of satisfaction with quality of life. Future research should, in addition to personality dimensions, include other environmental and objective variables that, according to the theory of the basic level of happiness, affect the quality and satisfaction with life.

Key words: personality traits, emotional competencies, life satisfaction

Korespondencija: ljerka.hajncel@gmail.com

Primljeno: 13. 05. 2022.
Ispravljeno: 21. 12. 2022.
Prihvaćeno: 13. 03. 2023.
Online: 24. 03. 2023.

